

Täysistunto

Keskiviikko 4.3.2020 klo 14.01—18.04

5. Lakialoite laeiksi rikoslain 25 luvun ja avioliittolain 19 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 39/2019 vp Pia Kauma kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan. — Aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kauma.

Keskustelu

15.41 **Pia Kauma kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen tarkoituksena on kriminalisoida pakkoavioliitot erillisillä rikoslain pykälillä sekä mahdollistaa pakkoavioliiton mitätöinti hakemuksesta.

Rikoslain 25 lukuun lisättäisiin kaksi uutta kohtaa. Niistä ensimmäinen kohta tarkoittaisi, että jos väkivallalla uhkaamalla, toiselta vapauden riistämällä, kohtuuttomalla painostuksella tai muulla lainvastaisella käyttäytymisellä pakottaisi toisen solmimaan avioliiton, siitä voisi saada vähintään 4 kuukautta ja enintään 6 vuotta vankeutta. Toisen kohdan mukaan kyse olisi houkuttelemisesta toiseen valtioon avioliittoon pakottamisen tarkoituksessa. Tästä taas voisi tulla tuomitukseksi sakkoon tai vankeuteen enintään 2 vuodeksi. Lisäksi avioliittolain 19 §:ään lisättäisiin uusi momentti, jonka mukaan avioliitto voitaisiin tuomita mitättömäksi hakemuksesta tilanteessa, jossa on kyse juuri edellä mainitusta avioliittoon pakottamisesta.

Arvoisa puhemies! Pakkoavioliitolla tarkoitetaan liittoa, johon vähintään toinen osapuoli ei ole antanut vapaata ja täyttä suostumustaan. Liitolla voidaan viitata myös esimerkiksi sellaiseen uskonnolliseen avioliittoon, jota ei ole laadittu Suomen lainsäädännön mukaisesti ja jota ei siten tunnusteta Suomessa viralliseksi avioliitoksi. Avioliittoon pakottaminen on määritelty ihmisoikeusloukkaukseksi useissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, kuten YK:n naisten oikeuksien sopimuksessa ja Istanbulin sopimuksessa. Suomi ratifioi Istanbulin sopimuksen vuonna 2015.

Suomessa avioliittoon pakottaminen voi nykyisen lainsäädännön puitteissa tulla rangaistavaksi ihmiskauppana, törkeänä ihmiskauppana tai pakottamisena. Rangaistavaa on paitsi varsinainen pakottaminen, myös luovuttaminen, kuljettaminen, vastaanottaminen ja majoittaminen pakkoavioliittoon saattamistarkoituksessa.

Arvoisa puhemies! Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan, ikävä kyllä, riitä, koska ihmiskauppaa koskeva lainsäädäntömme ei tällä hetkellä kata kaikkia avioliittoon pakottamisen muotoja. Toinen keskeinen syy on se, että pakottaminen avioliittoon on nykytilanteessa asianomistajarikos eli on pakkoavioliiton uhrin vastuulla käynnistää rikosprosessi. Syytteen nostaminen edellyttää tällöin asianomistajan syytepyyntöä tai esimerkiksi sitä, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. Haavoittuvassa asemassa olevalle pakkoavioliiton uhrille tämä voi olla mahdotonta, sillä kynnys ilmoittaa joutuneensa pakkoavioliiton uhriksi on korkea. Kynnys ilmoittaa nykyisellään pakkoavioliitosta on korkea myös siksi, ettei väkivallan uhrien suojeleminen ylipäättään Suomessa toteudu riittävän tehokkaasti, mistä Suomi on saanut huomautuksia kansainvälisiltä toimielimiltä. Erityisen huolesti pystytään suojelemaan yhteisöllisen väkivallan, kuten kunniaväkivallan, uhreja. Sekä tekijän rankaisemiseksi että uhrien tehokkaammaksi suojelemiseksi rikoslakia tuleekin tämentää.

Arvoisa puhemies! Avoliittoon pakottaminen on jo nimenomaisesti kriminalisoitu monessa Euroopan maassa: Norjassa 2003, Itävallassa 2006, Belgiassa 2007, Tanskassa 2008, Saksassa 2011, Sveitsissä 2013 sekä Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa 2014, kussakin tosin jossain määrin toisistaan poikkeavin lainsäädäntöteknisin ratkaisuin.

Suomessa tyypillinen tilanne on, että maahanmuuttajataustainen tyttö naitetaan ulkomailla asuvan miehen kanssa. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tytön vanhemman tai vanhempien alkuperäiseen kotimaahan suuntautuvalla lomamatkalla. On havaittu, että pakkoavioliiton taustalla saattaa olla esimerkiksi oleskeluluvan saaminen. Pahimmillaan kyse on ihmiskaupasta.

Pakkoavioliitot näkyvät yhä selvemmin viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen työssä. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän puolivuotiskatsauksesta viime vuodelta käy ilmi, että ensimmäisellä vuosipuoliskolla pakkoavioliittoon liittyvän ihmiskaupan uhreja oli tavattu 12. Tämä on luultavasti vain jäävuoren huippu, koska pakkoavioliitto on haasteellinen tunnistaa. Ihmiskaupan yleiset muodot voivat ilmetä muun rikostutkinnan ohessa, mutta pakkoavioliitto ei ilmene poliisille yleensä muuten kuin muiden toimijoiden ilmiantamana. Myös riittävän näytön saaminen on vaikeaa.

Arvoisa puhemies! Keväällä 2019 eduskunta kumosi avioliittolaista säännöksen, jonka mukaan oikeusministeriö on erityisestä syystä voinut myöntää alle 18-vuotiaalle luvan avioitua. Pakkoavioliittojen estämiseen tällä keinolla ei kuitenkaan ole riittävää vaikutusta, sillä useissa tapauksissa tytöt viedään saatettavaksi pakkoavioliittoon ulkomaille.

Pakkoavioliitto on sukupuolittunutta väkivaltaa, johon liittyy usein uhkaa ja painostusta, ja se koskee ennen kaikkea nuoria naisia ja tyttöjä, joskin se voi koskea myös poikia ja miehiä. Alhainen yhteiskunnallinen asema, suvun tai yhteisön painostus, väkivalta tai sen uhka sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti riippuvainen asema ovat kaikki asioita, jotka voivat altistaa henkilön pakkoavioliitolle ja estää avioliitosta irtautumisen. Pakkoavioliitot voidaan näin nähdä yhtenä kunniaväkivallan muotona.

Pakottamalla solmitut avioliitot purkautuvat nykyllä lainsäädännöllä mukaan avioeron kautta. Tähän tilanteeseen sovelletaan esimerkiksi omaisuuden jaon ja mahdollisten lasten oikeudellisen aseman suhteen avioeroihin liittyvää lainsäädäntöä, mutta pakkoavioliiton erityisen luonteen vuoksi ne tulee voida myös mitätöidä. Mahdollistamalla mitätöinnin valtio tunnustaisi, että avioliittoon pakotetun kohdalla on tapahtunut vääryys ja että hänen perus- ja ihmisoikeuksiaan on loukattu. Mitätöinti tulee voida tehdä ilman kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista taakkaa. Tämä on todettu muun muassa Euroopan neuvoston yleissopimuksen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, niin kutsutun Istanbulin sopimuksen artikloissa 32 ja 37. Pakkoavioliiton mitätöinnissä mahdollisten lasten etu tulee ottaa erityisesti huomioon. Esitetyn lain voimaan tultua mitätöintiin tulisi kuitenkin aikaraja. Mitätöintiä ei voisi viedä oikeuteen, kun avioliiton sopi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

misesta on kulunut enemmän kuin viisi vuotta. Tähän on otettu mallia Norjan lainsäädännöstä.

Arvoisa puhemies! Suomen perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen myös yksityisten toimijoiden välisissä suhteissa. Avioliittoon pakottaminen itsessään on määritelty ihmisoikeusloukkaukseksi useissa kansainvälisissä sopimuksissa, ja se loukkaa useita oikeudellisesti turvattuja oikeushyviä. Istanbulin sopimuksen kohteena on naisiin kohdistuva väkivalta, jonka muodoksi avioliittoon pakottaminen lukeutuu.

Istanbulin sopimuksen 5 artikla velvoittaa jäsenvaltioita pidättymään osallistumasta naisiin kohdistuviin väkivallantekoihin sekä varmistamaan, että näin tekevät myös niiden puolesta toimivat tahot. Samassa artiklassa asetetaan valtioille huolellisuusvelvoite turvata oikeuksien toteutuminen myös ei-valtiollisten toimijoiden välisissä suhteissa toteuttamalla tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet.

Euroopan neuvoston sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan estämiseksi velvoittaa Suomea ryhtymään toimenpiteisiin. Lainsäädännön selkeyttäminen pakkoavioliittojen kriminalisoinnin osalta viestisi, että Suomi ei hyväksy avioliittoon pakottamista. Tämä olisi samalla viesti yhteiskunnan arvoista yhteisöille, joissa naisia pakotetaan avioliittoihin. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on päätöslauselmassaan 2 233 vuonna 2018 kehottanut jäsenmaitaan kieltämään pakkoavioliitot.

Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa valvova elin GREVIO on puolestaan syyskuussa 2019 julkaistussa arviointiraportissaan kehottanut Suomen viranomaisia sisällyttämään sovellettaviin säädöksiinsä mahdollisuuden mitätöidä, kumota tai purkaa pakottamalla solmittu avioliitto.

Arvoisa puhemies! Avioliittoon pakottamisen erillisellä kriminalisoinnilla Suomen valtio esittäisi yksiselitteisesti, että se ei hyväksy avioliittoon pakottamista. Lisäksi kriminalisointi antaisi pakkoavioliiton uhreille selkeän viestin siitä, että hän on rikoksen uhri.

15.50 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kauma on tehnyt erittäin tärkeän lakialoitteen, mistä hänelle kiitos. Olen itsekkin tämän lakialoitteen allekirjoittanut. Esittelypuheenvuorossaan edustaja Kauma jo hyvin avasi kattavasti tätä asiaa. Naisten ja tyttöjen puuttuva itsemääräämisoikeus omasta kehostaan ja kohtalostaan on edelleen yksi maailmamme räikeimpiä epäkohtia. Ympäri maailmaa 12 miljoonaa tyttöä joutuu naimisiin alaikäisenä. Kuten jo edustaja Kauma totesi, aikaisemmin pakkoavioliitot on kriminalisoitu muun muassa Pohjoismaista Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa, ja myös Saksa ja Iso-Britannia ovat kieltäneet pakkoavioliitot. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi laadittu Istanbulin sopimus velvoittaa Suomea toimimaan samoin, ja nyt olisi korkea aika todellakin toimia.

15.50 Mia Laiho kok: Arvoisa herra puhemies! Avioliittoon pakottamisen kriminalisointi on perusteltua, ja kiitokset lakialoitteen tekijälle — tärkeä aloite. Aloitteessa ehdotetaan, että avioliittoon pakottaminen kriminalisoidaan. Avioliittoon pakottaminen on määritelty ihmisoikeusloukkaukseksi useissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, ja myös lasten oikeuksien sopimuksessa sanotaan, että lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta, hyväksikäytöltä ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Suomessa tyypillisesti tyttö naitetaan ulkomailla asuvan miehen kanssa, ja sitten voidaan tulla Suomeen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

Viime kaudella edustaja Häkkänen ajoi ministerinä ansiokkaasti eduskunnassa läpi lakimuutoksen, jossa hän kumosi avioliittolaista säännöksen, jonka mukaan oikeusministeriö voi erityisestä syystä myöntää alle 18-vuotiaalle luvan avioitua. Tämä oli erittäin tärkeä muutos, ja tämä pakkoavioliiton kriminalisointi olisi sille hyvä jatkumo.

Niin kuin tässä lakialoitteessa tuodaan esille, pakottamalla solmitut avioliitot tulee voida mitätöidä ilman kohtuutonta hallinnollista tai taloudellista taakkaa ja niin, että sen voi tehdä joku muu kuin uhri itse. Lainsäädännön selkeyttäminen pakkoavioliittojen suhteen olisi tärkeä viesti siitä, että ei hyväksytä seksuaalisen kohtelun osalta mitään pakkoa missään muodossa. Se olisi myöskin merkittävä edistysaskel ja tasa-arvoteko naisten ja alaikäisten seksuaalisten oikeuksien näkökulmasta.

15.53 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Pakkoavioliitot ovat jotain sellaista, mikä ei alkuunkaan kuulu Suomeen vuonna 2020. Mielestäni pakkoavioliitoista olisi tehtävä pikaisesti historiaa kaikkialla maailmassa. Pakkoavioliitto tarkoittaa käytännössä liittoa, jossa vähintään toinen osapuoli on mukana ilman suostumustaan.

Käytännössä Suomessa nykyään tapahtuvissa pakkoavioliitoissa on usein kyse uskonnollisesta avioliitosta, joka on solmittu Suomen lakien näkökulmasta epävirallisella tavalla, eikä sitä täällä tunnusteta viralliseksi avioliitoksi. Useissa tapauksissa maahanmuuttajataustainen tyttö naitetaan vastoin omaa tahtoaan. Näitä vääryydellä solmittuja liittoja saatetaan jopa hyödyntää Troijan hevosen lailla oleskeluluvan saamiseksi Suomesta. Pakkoavioliittoihin liittyy pahimmillaan myös kunniaväkivaltaa ja jopa ihmiskauppaa. Näin olen minun on helppo antaa tukeni edustaja Kauman aloitteelle, jossa esitetään pakkoavioliittojen kriminalisoimista erillisillä rikoslain pykälillä, mukaan lukien toiseen valtioon houkutteleva avioliittoon pakottamisen tarkoituksessa sekä pakkoavioliiton mitätöinnin mahdollistamista hakemuksesta.

Avioliittoon pakottaminen on määritelty ihmisoikeusloukkaukseksi useissa kansainvälisissä sopimuksissa. Myös Suomen tulisi siis tiukentaa omaa linjaansa tässä hengessä ja tehdä selväksi, että täällä ei hyväksytä pakkoavioliittoja. Avioliittoon pakottaminen on kriminalisoitu monessa Euroopan maassa, ja näin kuuluukin olla.

Suomessakin avioliittoon pakottaminen on rikos, mutta avioliittoon pakottamisen kriminalisointi erillisenä rikoksena selkeyttäisi linjaa. Pakkoavioliiton mitätöinnin mahdollistaminen puolestaan olisi merkittävä edistysaskel uhrien näkökulmasta. Toivottavasti naisten oikeuksien puolesta paljon puhuva hallitus saa tällä saralla konkreettisia parannuksia aikaan.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Pakkoavioliitto on aina väärin. Erityisen karmeaksi voidaan määritellä tilanne, jossa uhri on alaikäinen. — Kiitos.

15.55 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Lakialoite pakkoavioliittojen kriminalisoinnista on sinänsä kannatettava, koska sillä edistetään tyttöjen ja naisten itsemääräämisoikeutta. Pakkoavioliittojen kieltämisellä vahvistetaan myös perus- ja ihmisoikeuksia ja ehkäistään ihmiskauppaa.

Voin lohduttaa aloitteen tekijöitä, sillä tämä asia on myös hallitusohjelmassa. Hallitusohjelmassa luvataan, että pakkoavioliittojen purkaminen tavalla tai toisella mahdollistetaan ja selvitetään myös niiden kriminalisointia, ja voin kertoa, että tämä työ on jo edennyt. Oikeusministeriö on jo arvioinut mahdollisuuksia ja keinoja pakkoavioliittojen purkamiseen, ja oikeusministeriö ehdottaa, että mitätöinnin sijasta avioliittolakiin lisättäisiin uusi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

säännös pakottamalla solmitun avioliiton kumoamisesta — ei siis mitätöinnistä vaan kumoamisesta. Se iso, periaatteellinen ero tässä on se, että avioliiton kumoaminen antaisi avioliittoon pakotetulle sekä oikeudellista että taloudellista suojaa paremmin kuin pelkkä avioliiton mitätöinti. Käytännössä siis pariskunta määrättäisiin eroamaan, mutta siten, että avioliittoon pakotetulla säilyisi oikeus omaisuuteen myös eron hetkellä.

Kuten sanottu, tämä työ on parhaillaan käynnissä, ja oikeusministeriö selvittää vielä erikseen pakkoavioliiton rangaistavuutta koskevan sääntelyn täsmentämistä. Tämä työ on kesken, mutta tällä hallituskaudella tämä on luvattu tehdä.

15.57 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Rikoslaisia ei tällä hetkellä ole erikseen rikosnimikettä ”pakkoavioliitto”, mutta teko voi tulla rangaistavaksi ihmiskauppana ihmisarvoa loukkaavissa olosuhteissa. Tässä aloitteessa ehdotetaan, että rikoslakiin tehdään pykälälisäys, jossa mahdollistetaan pakkoavioliiton mitätöinti.

Tässä edustaja Järvinen totesi, että hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, ja minun mielestäni, jos asia sillä tavalla etenee, pääasia on, että etenee — olkoon se sitten pakolla solmitun avioliiton kumoamista, pääasia on, että tämä asia saadaan järjestykseen.

Yksi näkökulma, mikä tässä edustaja Kauman aloitteessa tulee myös huomioida käsitellyssä, on se, että tällä hetkellä tämä on asianomistajarikos ja tällaisissa paineistetuissa tilanteissa, missä alistetussa asemassa oleva ihminen joutuu kamppailemaan, hän ei varmasti lähde asiaansa viemään eteenpäin. Sen pitäisi olla virallisen syytteen alainen rikos.

Sitten vielä Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti myös toteaa selvityksessään sen, mikä tässä keskustelussakin on tullut osittain ilmi, että pakkoavioliitto voi kohdistua tyttöjen lisäksi myös poikiin. Se huoli kannattaa tietysti pitää myös näkyvillä.

Ongelman laajuudesta kertoo MTV:n eilen ainakin tv:n tekstisivuillaan julkaisema uutinen, jossa sanotaan, että viime vuonna ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään otettiin 52 ihmistä, jotka on pakotettu avioliittoon. Määrä on yli kaksinkertainen edellisvuoteen verrattuna.

15.59 Anne-Mari Virolainen kok: Arvoisa herra puhemies! Niin kuin tässä jossakin aiemmassa puheenvuorossa tuli jo esiin, niin aika tarkkaan vuosi sitten oikeusministerinä Antti Häkkänen toi hallituksen esityksen tänne eduskuntaan, ja silloin eduskunta yksimielisesti poisti Suomen lainsäädännöstä alaikäisten avioliitot mahdollistavan poikkeuslupamenettelyn. Se oli eduskunnalta yksimielinen, vahva viesti siitä, että alaikäisten avioliitot eivät kuulu suomalaiseen yhteiskuntaan.

Me olemme myös sitoutuneita YK:n yleissopimukseen naisten oikeuksista ja samoin Euroopan neuvoston yleissopimukseen lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Silloin kun me olemme sitoutuneet näihin sopimuksiin, niin se myös edellyttää meiltä toimivaa lainsäädäntöä ja toimeenpanoa. Tätä taustaa vasten on aivan perusteltua, että edustaja Kauma tuo tänne tämän lakialoitteensa, jolla kriminalisoidaan pakkoavioliitot ja samoin mitätöidään ne erillisestä hakemuksesta.

Edustaja Järvinen tässä sanoi, että olkaa huoletti, hallitusohjelmassa on tämä kirjaus. Se ei poista meidän huoltamme, vaan me odotamme ja tällä haluamme myös kirittää oikeusministeri Henrikssonia, että nämä asiat aidosti tuodaan lainsäädäntöön.

Vaikka meillä on avioliittoon pakottaminen kiellettyä nykylainsäädännössä, se ei riitä, koska se ei kata kaikkia pakottamisen muotoja. Kuten edustaja Pauli Kiuru äsken totesi, niin onhan se aivan selvää, että kun nykytilanteessa tämä on asianomistajarikos, niin miten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

ihmisellä, joka on uhri, joka on haavoittuvassa asemassa, olisi voimia lähteä viemään asiaa eteenpäin. Meidän verrokkimaissa, Pohjoismaissa lainsäädäntö on jo kunnossa. Ruotsissa jopa pakkoavioliiton valmistelu on rangaistavaa.

Eli lainsäädäntö on tärkeää — oletetaan, että ministeri Henriksson tuo esityksen mahdollisimman pikaisesti tänne — mutta yhtä tärkeää on ennalta ehkäisevä työ ja yleensäkin tietoisuuden lisääminen. Ihmisillä pitää olla ymmärrys, että kaikki pakkoavioliitot ovat täysin kiellettyjä.

16.02 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kauman lakialoite on mielestäni todella hyvä. Avioliittoon pakottaminen on meille suomalaisille tullut tutuksi ja kauhistuttavaksi ilmiöksi viime vuosien monikulttuurisuusilmiön myötä. Suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa se ei ole hyväksyttävää, ja pidän sen vuoksi tätä lakialoitetta erittäin hyvänä. Suomi on tässä hieman jälkijunassa moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Avioliittoon pakottaminen on ihmisarvon vastaista toimintaa, eikä meidän pidä sitä sallia.

Lakialoitteessa esitetään avioliittoon pakottamisesta vankeutta vähintään 4 kuukaudeksi ja enintään 6 vuodeksi ja kriminalisoidaan myös toiseen valtioon houkutteleva avioliittoon pakottamisen tarkoituksessa. Tämä on tärkeä viesti suomalaiselta yhteiskunnalta siitä, että avioliittoon pakottamista ei Suomessa tule sallia.

Edustaja Järvinen tässä puhui äsken, että tämä on hallitusohjelmassa ja sitä jo käsitelläänkin. On erittäin hyvä, että se siellä on, ja toivottavasti tämä Kauman lakialoite kirittää sitä käsittelyä sillä tavalla, että saamme tämän eduskuntaan mahdollisimman pian.

16.03 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kauma on tuonut eteemme tärkeän aloitteen, jota on kyllä tarkasteltava hyvin huolellisesti. Muuttuvassa maailmassa kykenemme koko ajan paremmin ja paremmin suojelemaan erityisesti pieniä tyttöjä. Silti näitä erilaisia rikoksia ja rikkeitä valitettavasti tapahtuu, sekä täällä Suomessa että maailmalla. Tällaisilla aloitteilla ja rikoslain muutoksilla voitaisiin tämäntyypisiä asioita estää. Toivonkin, että tätä edustaja Kauman aloitetta tutkitaankin sitten tarkasti, ja jos se sellaisena voi mennä läpi, sen tuen varmasti täältä saa, mutta jos ei, niin siitä ne kaikkein oleellimmat kohdat menisivät sitten rikoslakiin mahdollisimman pian.

16.04 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puheenjohtaja! Tässä on vähän sama homma kuin edellisessä jutussakin, että tuntuu uudesta edustajasta vähän hullulta, että tällaisen asian kanssa joudutaan vielä painimaan. Kuitenkin Norjakin on esimerkiksi 17 vuotta sitten tämän lain jo lyönyt voimaan, ettei tällaisia pakkoavioliittoja voida tehdä — jopa suhteellisen liberaalina näissä asioissa oleva Ruotsikin kuusi vuotta sitten. Minä ihmettelen sitä, että me nyt edelleen väänämme tätä asiaa täällä. Tietysti nyt tuli hyvin esille se, että hallitus — ainakin hallituspuolueen edustaja — lupasi, että tämä tulisi maaliin tämän hallituskauden aikana. Toivon mukaan siihen pystytään luottamaan, ja on se kyllä minun mielestäni jo aikakin. [Aki Lindén: Eikö edellinen hallitus pannu kuntoon?]

16.05 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Voitte luottaa tällä vaalikaudella: tämä tärkeä asia tulee maaliin. Sehän on aivan päivänselvää, että pakkoavioliitot eivät ole hyväksyttäviä. Niin kuin edustaja Järvinen tuossa jo aikaisemmin toi esille, niin tämä asiahan on kirjattu hallitusohjelmaan: ”Mahdollistetaan pakkoavioliittojen mitätöinti ja selvi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

tetään niiden kriminalisointia.” Kiitän edustaja Kaumaa, että tämä tärkeä aloite tulee tätäkin kautta sitten huomioiduksi.

Pakkoavioliittohan on kyllä haasteellinen tunnistaa. Tunnistaminen on kuitenkin tärkeintä, koska ilman sitä tunnistamista ei ole rikosjuttuakaan, ja pakkoavioliitto ei tule ilmi poliisille kuin muiden toimijoiden ilmiantamana. Myös siksi järjestöjen rooli viranomaisien ja pakkoavioliittojen uhrien välillä on tärkeä. Tämän halusin, arvoisa puhemies, tuoda myös tässä lähetekeskustelussa esille.

Puhemies Matti Vanhanen: Vielä aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, edustaja Kauma.

16.06 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Kiitän kaikkia keskusteluun osallistuneita erittäin hyvästä keskustelusta ja lisäarvosta, jonka tuotte tämän lähetekeskustelun mukana siinä, kun se viedään valiokuntaan.

Ensinnäkin edustaja Pelkonen totesi, että maailmalla on jopa 12 miljoonaa tyttöä, jotka naitetaan alaikäisenä, ja kun me saamme tietoa viranomaisilta täällä Suomessa, että viime vuonna ensimmäisen puolivuotiskauden aikana tietoon tuli vain 12, niin kyllä se kertoo siitä, että saamme täällä tietoomme vain jäävuoren huipun. Varmasti niitä on huomattavasti enemmänkin.

Edustaja Laiho totesi, että tämä olisi looginen jatko alaikäisten avioliittojen kieltämiselle, ja juuri näin ajattelen itsekkin. Viime vuonna tehty alaikäisten avioliittojen kieltämisen lainsäädäntö ei kata kaikkia muotoja, kuten muun muassa sitä, että alaikäinen viedään ulkomaille ja naitetaan siellä pakkoavioliittoon.

Edustaja Elomaa totesi, että Suomen tulee tehdä selväksi, että emme hyväksy tätä, ja juuri näin ajattelen itsekkin: yksi iso osa tätä lakialoitetta on se, että tämä on Suomen osoittama tahtotila. Me emme hyväksy tätä, ja se tulee osoittaa myöskin tiukemmalla lailla.

Edustaja Järvinen hallituspuolueen edustajana totesi, että ihmisoikeuksia edistetään myös hallitusohjelmassa ja tämä pakkoavioliittojen kieltäminen olisi sinne myöskin kirjattu, mutta siten, että siinä ei tulla edistämään mitätöintiä vaan kumoamista, koska on katsottu, että sillä saataisiin parempi suoja nimenomaan uhrin kannalta. Itselläni ei ole jyrkkää kantaa siihen, tuleeko se tehdä mitätöimällä, kumoamalla vai purkamalla, sillä GREVIO — joka on Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa valvoa elin, joka on ottanut kantaa Suomen tilanteeseen viime vuonna — on muistuttanut, että mikä tahansa näistä kolmesta muodosta on mahdollinen. Eli siinä täytyy nyt asiantuntijakuulemisten perusteella arvioida, mikä niistä takaa parhaiten sen uhrin tilanteen suojan ja myöskin sen, että jos siinä avioliitossa on syntynyt lapsia, mikä heidän tilanteensa suojaa parhaiten.

Sitten edustaja Kiuru totesi myös sen, että nykyään kyseessä on asianomistajarikos, jolloin erittäin herkässä asemassa olevat uhrit eivät uskalla hakea oikeutta.

Edustaja Virolainen totesi siitä, että hallitusohjelmakirjaus ei yksinään riitä meille, ja oppositiossa oleville puolueille haluamme varmuuden siitä, että tämä asia toteutuu, ja juuri sen takia tämä lakialoittekin on tehty. Lisäksi hän korosti sitä, että ennalta ehkäisevä työ on tärkeää, että pystymme myöskin tekemään sitä työtä, että näin ei alun perinkään tapahdu, että alaikäisiä pakotettaisiin tai ylipäättään ketään pakotettaisiin naimisiin [Puhemies koputtaa] henkilön kanssa, jota hän ei halua.

Kiitän uudelleen kaikkia keskusteluun osallistuneita tuesta, sitä tarvitaan tämän lakialoitteen eteenpäin viemisessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2020 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.